

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas*

O REFORMAMA SUVREMENOG FRANCUSKOG KAZNENOG POSTUPKA IZ ASPEKTA JAČANJA PROCESNE ULOGE DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA

Nakon uvodnih napomena, rad sadrži pregled najznačajnijih zakonodavnih reformi francuskog Zakonika o kaznenom postupku iz 1958. godine. Autorica posebno analizira reformu provedenu Zakonom Perben II iz 2004. godine: uvođenje posebnog postupka za kaznena djela organiziranog kriminala, te jačanje ovlasti državnog odvjetništva u postupcima koji su uređeni kao alternative kaznenom progonu i klasičnom kaznenom postupku. Naposljetku rad sadrži osvrt na najnoviji pokušaj reforme tradicionalnog mješovitog tipa kaznenog postupka: prijedloge sadržane u Izvješću Léger te Nacrt prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku iz 2010. godine koji predviđa ukidanje institucije istražnog suca te jačanje uloge državnog odvjetništva. U zaključnim razmatranjima autorica ističe problem predviđene kumulacije funkcija u rukama državnog odvjetništva, te poremećaja institucionalne ravnoteže koju bi prouzrokovala neka rješenja sadržana u Nacrtu prijedloga novog francuskog Zakonika o kaznenom postupku.

1. UVODNE NAPOMENE

Još od kraja dvadesetog stoljeća, a posebno tijekom proteklih desetak godina, francuski kazneni postupak prolazi kroz značajne reforme. S jedne strane, i pod snažnim utjecajem prakse Europskog suda za ljudska prava, francuski zakonodavac nastoji ojačati jamstva pravičnog postupka. S druge strane, uslijed ekspanzije međunarodnog organiziranog kriminala te s obzirom na obveze iz sve brojnijih međunarodnopravnih konvencija, francuski zakonodavac nastoji osigurati učinkovitiji kazneni postupak, između ostalog i jačanjem procesne uloge državnog odvjetništva.¹ Transformacija klasičnog

* Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

¹ U francuskom pravu, magistratura je jedinstveno tijelo sačinjeno od sudaca (*juges*) i tužitelja (*parquetiers*), a Državno odvjetništvo (*Ministère public*) je sastavni dio sustava kaznenih sudova (*tribunaux de répression*). Članove Državnog odvjetništva dekretom imenuje Pred-

francuskog kaznenog postupka mješovitog tipa u novi model postupka rezultirala je odbacivanjem nekih tradicionalnih kaznenoprocenopravnih instituta, a francuski kazneni postupak sve više nalikuje “idealnom modelu” suvremenog europskog kaznenog postupka,² kojeg karakterizira i dominacija državnog odvjetništva tijekom prethodne faze kaznenog postupka.

Trendovi znatnog jačanja procesne uloge državnog odvjetništva, započeti zakonodavnom reformom iz 2004. godine, dobili su zamah u Nacrtu prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku (Nacrt prijedloga) koji je tijekom posljednjih mjeseci u središtu interesa francuske stručne, ali i šire javnosti. Nacrt prijedloga donosi suštinsku i temeljitu reformu francuskog kaznenog postupka, prvenstveno prethodnog postupka, time što predviđa ukidanje institucije istražnog suca i prijenos njegovih istražnih, ali i određenih represivnih ovlasti na državno odvjetništvo. Riječ je o korjenitim promjenama koje nameću čitav niz pitanja, a s obzirom na širinu i dubinu predložene reforme koja obuhvaća cijeli kazneni postupak, a ne samo njegovu prethodnu fazu, odmah treba napomenuti da cilj ovog rada nije i ne može biti sveobuhvatna i produbljena analiza, nego osvrt na neke ključne odrednice predložene zakonodavne reforme.

2. O POVIJESNIM KORIJENIMA I NAJZNAČAJNIJIM ZAKONODAVNIM REFORMAMA VAŽEĆEG FRANCUSKOG ZAKONIKA O KAZNENOM POSTUPKU IZ 1958. GODINE

Korijeni povijesnog francuskog kaznenog postupka inkvizitornog tipa sežu u razdoblje srednjeg vijeka,³ dok su osnovna načela tog postupka, kojeg određuju tajnost, pismenost i nekontradiktornost, postavljena Ordonansom

sjednik Republike, na prijedlog Čuvara državnog pečata i nakon pribavljenog mišljenja Višeg savjeta Magistrature sudaca, koje doduše ne mora biti suglasno imenovanju. (Opšrnije vidjeti PRADEL, J., *Procédure pénale*, Editions Cujas, Paris, 2006., 131. i slj.). Progon počinitelja kaznenih djela po službenoj dužnosti poduzimaju članovi državnog odvjetništva koji dakle imaju status magistrata. Za razliku od sudaca (*juges, magistrats du siège*) koje se još naziva “sjedećim magistratima” (“*magistrats assis*”), državne odvjetnike naziva se “stojećim magistratima” (“*magistrats debout*”) zato što na raspravama pred sudom ustaju da bi izložili svoje zahtjeve. Vidjeti BOULOC, B., *Procédure pénale*, Dalloz, Paris, 2006., str. 135.

² Fenomen sve većeg uzajamnog nalikovanja europskih nacionalnih kaznenih postupaka očit je i neizbježan, premda uvjetuje odricanje od nekih tekovina francuskog kaznenog postupka, što nije uvijek dobro prihvaćeno u francuskoj stručnoj javnosti, čak se ponekad smatra “ponižavajućim” (“*défrancisation*” *rampante de la procédure pénale française*). Vidjeti PRADEL, J., *supra* bilj. 1, str.18.

³ Vidjeti PRADEL, J., *L’instruction préparatoire*, Éditions Cujas, Paris, 1990., str. 19.

iz 1535. godine te su dopunjena Ordonansom iz 1670. godine.⁴ U doba prosvjetiteljstva, uređenje francuskog inkvizitornog postupka trpjelo je kritike tadašnjih uglednih pravnika i filozofa, no prethodni postupak zadržao je svoj pretežito inkvizitorni karakter i nakon velike zakonodavne reforme provedene 1808. godine.⁵ Te je godine donesen Zakonik o krivičnoj istrazi (*Code d'instruction criminelle*), koji je stupio na snagu 1. siječnja 1811. godine. Riječ je o zakoniku koji je postavio konture i temeljne značajke francuskog mješovitog tipa kaznenog postupka, a snažno je utjecao na zakonodavne reforme kaznenog postupka u nizu država kontinentalne Europe tijekom 19. stoljeća. U Francuskoj je uz brojne izmjene i dopune bio na snazi sve do 2. ožujka 1959. godine, kada je na snagu stupio novi Zakonik o kaznenom postupku donesen 1958. godine.

Novi je Zakonik o kaznenom postupku iz 1958. godine (*Code de procédure pénale, CPP*) od svog stupanja na snagu do danas bio podvrgnut brojnim izmjenama i dopunama. Riječ je o zakonskim reformama kojima se nastojala uravnotežiti, s jedne strane, potreba za unapređenjem učinkovitosti kaznenog postupka, a s druge strane, nastojanja za zaštitom temeljnih okrivljenikovih prava u kaznenom postupku, s obzirom da je francuski kazneni postupak trebalo uskladiti sa standardima koje su pred francuskog zakonodavca postavljali brojni međunarodnopravni dokumenti, u prvom redu Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te judikatura Europskog suda za ljudska prava. Još su se osamdesetih godina dvadesetog stoljeća zaredale intervencije u zakonski tekst,⁶ a značajnije zakonodavne reforme, napose stadija istrage koju u francuskom pravu još uvijek tradicionalno karakteriziraju pismenost, tajnost i nekontradiktornost, započele su krajem dvadesetog stoljeća. Tako francuski kazneni postupak, koji se tradicionalno smatrao "formalističkim" u smislu da je njegov prvenstveni cilj bilo dobro funkcioniranje kaznenog pravosuđa i njegovog represivnog aparata,⁷ od devedesetih godina prošlog stoljeća prolazi značajne transformacije usmjerene jačanju ele-

⁴ BAYER, V., Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja, Knjiga II. Povijesni razvoj kaznenog procesnog prava, MUP RH, Zagreb, 1995., str. 136.

⁵ SCHNEIDER, E., Vers la mort annoncée du juge d'instruction en France, *Eucrim*, 1-2/2009, str. 52.

⁶ Tako je 2. veljače 1981. donesen zakon "Sigurnost i sloboda" ("*Sécurité et Liberté*"), koji je djelomično izmijenjen i dopunjen zakonom od 10. lipnja 1983. Uslijedile su zakonodavne intervencije 30. prosinca 1985., 9. rujna 1986. ("borba protiv terorizma") i 30. prosinca 1987. ("pritvor"). LAZERGES, C., La dérive de la procédure pénale, *RSC*, juillet/septembre 2003., str. 644.

⁷ Vidjeti MATHONNET, P., Le procès équitable dans l'espace normatif pénal français, u: *Procès équitable et enchevêtrement des espaces normatifs, travaux de l'atelier de droit international de l'UMR de droit comparé de Paris (sous la direction de RUIZ FABRI, H.), Société de législation comparée, Paris, 2003., str. 121.*

menata pravičnog postupka. Tako su dva zakona iz 1993. i jedan iz 1996. godine⁸ “znatno osnažili kontradiktornost” kaznenog postupka, čime je okrivljeniku omogućeno aktivnije sudjelovanje u kaznenom postupku.⁹ Potom je 2000. godine uslijedio zakon koji je osnažio poštivanje pretpostavke okrivljenikove nedužnosti te prava žrtava,¹⁰ unijevši u tekst Zakonika o kaznenom postupku nove odredbe o dodatnim jamstvima okrivljenikovog prava na obranu, posebice u stadiju istrage.¹¹ Štoviše, tim su zakonom u preliminarnom članku Zakonika o kaznenom postupku po prvi puta u francuskoj pravnoj povijesti izrijekom proklamirana temeljna načela francuskog kaznenog postupka,¹² koja u biti sadrže jamstva propisana u članku 5. i 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i jamstva proizišla iz judikature Europskog suda za ljudska prava.^{13,14} Time se još više doprinijelo daljnjoj “polaganjaju metamorfozi” izvorno inkvizitornog kaznenog postupka,¹⁵ te implementaciji konvencijskog

⁸ Loi no 93-2, od 4. siječnja 1993., Loi no 93-1013, od 24. kolovoza 1993., Loi no 96-1235, od 30. prosinca 1996.

⁹ PRADEL, J., La procédure pénale française à l’aube du troisième millénaire, D 2000, no 1, Janvier 2000., str. 5.

¹⁰ Loi no 2000-516 “renforçant la protection de la présomption d’innocence et les droits des victimes”, od 15. lipnja 2000.

¹¹ Vidjeti GUERY, C., Instruction préparatoire: deux ans après..., u: Les dispositions procédurales de la loi du 15 juin 2000 sur la présomption d’innocence – deux années d’application (sous la direction de Jean Pradel), Travaux de l’Institut de sciences criminelles de Poitiers, Volume XXII, Editions Cujas, Paris, 2003., str. 55 – 65.

¹² Budući da je u francuskom kaznenom postupku načelo legaliteta tradicionalno bilo neprikosnovo, francuski je zakonodavac dugo oklijevao da u tekstu Zakonika o kaznenom postupku proklamira i druga načela kaznenog procesnog prava (Opširnije vidjeti STEFANI, G.; LEVASSEUR, G.; BOULOC, B., Procédure pénale, Dalloz, Paris, 2004., str. 87.). Međutim, i prije zakonodavčeve intervencije, Ustavno vijeće je u jednoj svojoj odluci od 22. siječnja 1999. praktički taksativno nabrojalo načela francuskog kaznenog postupka. Vidjeti PRADEL, J., Les principes constitutionnels du procès pénal, u: Le nouveau procès pénal après la loi Perben II. Dalloz, Paris, 2004., str. 271.

¹³ Vidjeti PRADEL, J., Observations finales, u: Les dispositions procédurales de la loi du 15 juin 2000 sur la présomption d’innocence – deux années d’application (sous la direction de Jean Pradel), Travaux de l’Institut de sciences criminelles de Poitiers, Volume XXII, Editions Cujas, Paris, 2003., str. 107.

¹⁴ Francuska je Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisala 1950. godine, a ratificirala ju je 1974. godine kada je i stupila na snagu. Odredbe konvencije mogu se izravno primjenjivati pred francuskim sudovima, budući da imaju nadzakonsku snagu u skladu s čl. 55. Ustava Francuske Republike od 4. listopada 1958. godine. STEFANI, G.; LEVASSEUR, G.; BOULOC, B., *supra* bilj. 12, str. 91.

¹⁵ DANTI-JUAN, M., Présentation introductive, u: Les dispositions procédurales de la loi du 15 juin 2000 sur la présomption d’innocence – deux années d’application (sous la direction de Jean Pradel), Travaux de l’Institut de sciences criminelles de Poitiers, Volume XXII, Editions Cujas, Paris, 2003., str. 9.

prava u francusko zakonodavstvo.¹⁶ Tekst zakona od 15. lipnja 2000. bio je podvrgnut izmjenama i dopunama u tri navrata tijekom 2002. i 2003. godine.¹⁷ Zakon od 9. rujna 2002. odnosio se na usmjeravanje i postavljanje programa pravosuđu, poznatiji je pod nazivom “Zakon *Perben I*” (“*Loi Perben I*”).¹⁸

Međutim, nakon relativno kontinuirane i progresivne reforme francuskog kaznenog postupka u smjeru jačanja jamstava prava okrivljenikove obrane, okolnosti nastupile početkom XXI. stoljeća uvjetovale su stanoviti zaokret pa je u Francuskoj uslijedila značajna zakonodavna reforma u smjeru jačanja učinkovitosti kaznenog postupka, ponajprije policijske i sudske istrage.¹⁹ Tako je, primjerice, zakonodavna reforma provedena 2004. godine, poznata kao “Zakon *Perben II*” (“*Loi Perben II*”), u stručnoj javnosti bila ocjenjivana nazadnom kada je riječ o već dosegnutim jamstvima okrivljenikovih prava, no to je bila logična posljedica činjenice da je ta reforma bila motivirana i argumentirana potrebom učinkovitijeg suzbijanja najtežih oblika kriminala, kao što su terorizam i organizirani kriminal. Važna tekovina Zakona *Perben II* jest pojednostavljenje procedure, između ostalog i davanjem značajnije uloge državnom odvjetništvu u prethodnoj fazi kaznenog postupka, napose u prikupljanju dokaza te primjeni mjera procesne prisile. Drugim riječima, u određenim slučajevima koje predviđa zakon, državnom odvjetniku povjerene su važne istražne i represivne ovlasti istražnog suca, uz istovremenu redukciju postojećih prava obrane okrivljenika.²⁰

Zakonodavne reforme koje su uslijedile uglavnom su nadopunjavale odredbe donesene Zakonom *Perben II*, iako su bile značajne i promjene u smjeru jačanja procesne ravnoteže stranaka i kontradiktornosti u fazi istrage.²¹ Najnovija su zakonodavna nastojanja usmjerena ukidanju tradicionalne sudske istrage i uvođenju državnoodvjetničke istrage. Time bi i Francuska slijedila trend koji je posljednjih desetljeća zavladao u pravnim sustavima koji pripadaju europskoj kontinentalnoj pravnoj tradiciji.

¹⁶ Tako se primjerice Kazneni odjel Kasacijskog suda sve češće poziva na preliminarni članak francuskog Zakonika o kaznenom postupku, a ne na konvencijske odredbe, u slučajevima u kojima se podnositelji zahtjeva pozivaju na odredbe Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Opširnije vidjeti MARON, A., Procédure pénale, Droit pénal, JurisCasseur, no 5, mai 2004., str. 27-28.

¹⁷ 4. ožujka 2002., 9. rujna 2002. te 18. ožujka 2003. godine

¹⁸ Loi no 2002-1138 od 9. rujna 2002., JORF 10. rujna 2002., str. 14934.

¹⁹ GARÉ, T., Les droits de la défense en procédure pénale, u: CABRILLAC, R.; FRISON-ROCHE, M-A.; REVET, T. (ur.), Libertés et droits fondamentaux, Dalloz, 2004., str. 494.

²⁰ SAINT-PIERRE, F., Les droits de la défense dans la loi Perben II, u : Le nouveau procès pénal après la loi Perben II, Dalloz, Paris, 2004., str. 436.

²¹ Posebno u zakonu donesenom u ožujku 2007. godine (Loi no 2007-291 od 5. ožujka 2007.). Opširnije o zakonodavnim reformama provedenim nakon 2004. godine vidjeti GUINCHARD, S.; BUISSON, J., Procédure pénale, Litec, Paris, 2009., 66 – 70.

3. PRILAGODBA FRANCUSKOG KAZNENOG POSTUPKA POTREBAMA UČINKOVITIJEG SUZBIJANJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA DONOŠENJEM ZAKONA PERBEN II (LOI PERBEN II) IZ 2004. GODINE

Francuski parlament je u ožujku 2004. godine usvojio Zakon *Perben II*,²² koji se odnosi na prilagodbu pravosuđa kretanjima kriminaliteta.²³ Već se prije donošenja tog zakona moglo pretpostaviti da će izazvati brojne polemike u stručnoj javnosti, s obzirom da je sam nacrt prijedloga tog zakona oštro kritiziran od strane Nacionalne savjetodavne komisije za prava čovjeka.²⁴ Tim su zakonom osnažene ovlasti državnog odvjetništva u odnosu na sudove, čime je poljuljana ravnoteža između pozicija stranaka, dakle tužitelja i okrivljenika u kaznenom postupku, a doveden je u pitanje i napredak na području jamstava okrivljenikovih prava postignut prethodnim reformama kaznenog postupka. Stoga neki autori Zakon *Perben II*, kada je riječ o jamstvima prava obrane, smatraju nazadnim zakonom.²⁵ Međutim, za cjelokupnu ocjenu zakonodavne reforme, potrebno je uzeti u obzir i pozitivne tekovine Zakona *Perben II*, s obzirom da je njime, osim predistražnog odnosno prethodnog postupka, znatno reformiran cjelokupni francuski kazneni postupak, promijenjene su ili ukinute neke tradicionalne ustanove kaznenog procesnog prava te su uvedene nove.²⁶ Riječ je, dakle, o opsežnoj zakonodavnoj reformi, u kojoj je, s obzirom na temu ovoga rada, moguće istaknuti dva najvažnija aspekta.

Prvi aspekt spomenute zakonodavne reforme predstavlja uređenje posebnog postupka za kaznena djela organiziranog kriminala, a drugi uvođenje alternativa kaznenom progonu i klasičnom kaznenom postupku. Oba aspekta u velikoj su mjeri obilježena prenošenjem na državno odvjetništvo značajnih ovlasti koje su do usvajanja Zakona *Perben II* pripadale sudu. Jačanje procesne uloge državnog odvjetništva za cilj je imalo, s jedne strane, veću učinkovitost kaznenog pravosuđa kada je riječ o procesuiranju slučajeva organiziranog kriminala, te s druge strane, ekonomičnije i brže rješavanje slučajeva lakših kaznenih djela za koja nije potrebno poduzimati klasični kazneni progon, odnosno provoditi klasični kazneni postupak. Slabljenje uloge sudbenih tijela uz istovremeno jačanje procesne pozicije državnog odvjetništva u odnosu na

²² Dominique Perben obnašao je funkciju francuskog ministra pravosuđa od 7. svibnja 2002. do 31. svibnja 2005. godine u vladi Jean-Pierrea Raffarina.

²³ Loi no 2004-204, portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité, od 9. ožujka 2004. (JO 10 mars 2004), str. 467.

²⁴ Commission nationale consultative des droits de l'homme, avis du 27 mars 2003. LAZERGES, C., *supra* bilj. 6, str. 644.

²⁵ SAINT-PIERRE, F., *supra* bilj. 20, str. 436.

²⁶ Vidjeti BOULOC, B., *Chronique législative*, RSC, juillet/septembre 2004., str. 675. i slj.

okrivljenika, međutim, dovodi u pitanje poštivanje zahtjeva da u kaznenom postupku mora postojati ravnoteža između prava stranaka, zajamčena odredbom članka 1. stavka 1. francuskog Zakonika o kaznenom postupku.

Ipak, pored navedena dva, treba barem spomenuti i treći aspekt reforme koji se neće podrobnije razmatrati u ovome radu s obzirom na njegovu temu - ukidanje kontumacijskog suđenja (*procédure par contumace*)²⁷ kao tradicionalne institucije francuskog kaznenog procesnog prava²⁸ i njegovu zamjenu novim režimom "suđenja u odsutnosti" (*procédure par défaut*).²⁹ Riječ je o materiji u kojoj Zakon *Perben II* zasigurno predstavlja napredni zakon, jer je francuski zakonodavac nakon dugogodišnjeg oklijevanja ukinuo kontumacijski postupak za kojeg je bila karakteristična niska razina jamstava okrivljenikovih prava obrane, te je među odredbe o suđenju u odsutnosti implemen-

²⁷ Izraz *contumace* u francuskom jeziku ima značenje odmetnika koji je počinio teško kazneno djelo, no koji oholo odbija svoju društvenu odgovornost te zbog toga ne zasluži određena prava koja inače pripadaju okrivljenicima u kaznenom postupku. MAURO, C., *Le défaut criminel, réflexions à propos du droit français et du droit comparé*, RSC, No 1, 2006., str. 35.

²⁸ Kontumacijsko suđenje (*procédure par contumace*) je ustanova koja korijene vuče još iz jednog dekreta donesenog 1670. godine te koja je, zbog svojih temeljnih značajki, bila u očiglednom neskladu sa suvremenim zahtjevima pravičnog postupka. Francuska je zbog provođenja kontumacijskog postupka osuđivana pred Europskim sudom za ljudska prava najprije u predmetu Krombach protiv Francuske (presuda od 13. veljače 2001.; vidjeti GINESTET, C., *Procédure de contumace et procès équitable*, Droit pénal, No 11, Novembre 2001, str. 4-7.). Kontumacijsko suđenje (čl. 627. CPP) predstavljalo je iznimku, s obzirom da je u francuskom kaznenom postupku koji se vodi povodom zločina (*crimes*) kao najteže kategorije kaznenih djela u načelu obvezna osobna nazočnost okrivljenika. Ako se okrivljenik nije pojavio u roku deset dana od potvrđivanja optužnice (*l'arrêt de la mise en accusation*) ili se dragovoljno skrivao od pravosudnih tijela, predsjednik suda Asiza (*Cour d'assises*) je donosio kontumacijski nalog kojim se okrivljenika pozivalo na predaju u daljnjem roku 10 dana. Okrivljenik koji se nije odazivao na upućeni poziv, bivao je proglašen "odmetnikom od zakona" (*rébelle à la loi*), te je protiv njega započinjao kontumacijski postupak.. Među najspornijim obilježjima kontumacijskog postupka isticala se činjenica da okrivljenika na raspravi pred sudom nije mogao predstavljati njegov branitelj, kao i nemogućnost podnošenja pravnog lijeka protiv presude donesene u kontumacijskom postupku o kojemu bi odlučivao Kasacijski sud (*Cour de cassation*). S obzirom da je to pravo, s druge strane, bilo zajamčeno državnom odvjetništvu i žrtvi, postojala je očita neravnoteža procesnih pozicija stranaka, odnosno nisu poštovani zahtjevi načela jednakosti oružja proklamiranog u čl. 1. CPP. (Vidjeti BOUCHARD, V., *Procédures par contumace et par défaut au regard de l'article 6, paragraphe 1 de la Convention européenne des droits de l'homme*, RSC, juillet/septembre 2003., No 3, str. 517., 522. i slj.)

²⁹ Novi režim suđenja u odsutnosti (*le défaut criminel*) (čl. 379-2 do čl. 379-6 CPP) predviđa kontradiktornost postupka, odnosno mogućnost braniteljevog sudjelovanja u kaznenom postupku, premda obrana nije obvezna, pa se još uvijek može postaviti pitanje pravičnosti suđenja u odsutnosti. Okrivljenik ne može podnijeti žalbu protiv osuđujuće presude donesene u kaznenom postupku koji je vođen u njegovoj odsutnosti, no ako se osuđenik sam preda ili bude uhićen prije zastare izvršenja izrečene kazne, presuda će se ukinuti te će se provesti novi kontradiktorni postupak pred sudom asiza (čl. 379-4 CPP).

tirao standarde pravičnog postupka proizišle iz judikature Europskog suda za ljudska prava.

3.1. Uvođenje posebnog postupka za kaznena djela organiziranog kriminala

Zasigurno jedna od najvećih novina uvedenih u francuski kazneni postupak usvajanjem Zakona *Perben II* jest poseban oblik postupka za kaznena djela organiziranog kriminala. Time je Francuska nastojala ispuniti dio međunarodnopravnih obveza koje ima kao stranka Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 15. studenog 2000. (Palermitanske konvencije) i članica Vijeća Europe, a koje se odnose na učinkovitije suzbijanje organiziranog kriminala. Osim toga francuski je zakonodavac nastojao objediniti brojne posebne postupke (*procédures dérogatoires*) i na taj način pojednostavniti procesuiranje čitavog niza kaznenih djela nabrojanih o odredbama čl. 706-73 i čl. 706-74 CPP.³⁰ Uvidom u katalog kaznenih djela iz čl. 706-73 CPP,³¹ primjetno je da će se posebni kazneni postupak u najvećem broju slučajeva voditi pod uvjetom da je djelo počinjeno u sastavu organizirane skupine.³² Odredba čl. 706-74 CPP propisuje da će se poseban postupak voditi i za sva druga kaznena djela počinjena u sastavu organizirane skupine, kao i za kaznena djela zločinačkog udruživanja koja nisu obuhvaćena u prethodnom članku.³³

Poseban postupak za kaznena djela organiziranog kriminala vodi se pred posebnim, specijaliziranim međuregionalnim sudovima. Tijela koja provode izvide, dakle državno odvjetništvo i policija pod nadzorom državnog

³⁰ RUBI-CAVAGNA, E., *L'extension des procédures dérogatoires*, RSC 1/2008., str. 31.

³¹ Čl. 706-73 CPP sadrži popis sljedećih kaznenih djela: ubojstvo počinjeno u sastavu organizirane skupine, mučenje i nečovječno postupanje počinjeno u sastavu organizirane skupine, kaznena djela trgovine opojnim drogama, kaznena djela otmice počinjene u sastavu organizirane skupine, kvalificirani oblici kaznenih djela trgovine ljudima, kvalificirani oblici kaznenih djela svodništva, krađa počinjena u sastavu organizirane skupine, kvalificirani oblici iznude, kazneno djelo uništenja i oštećenja tuđe stvari počinjeno u sastavu organizirane skupine, kaznena djela krivotvorenja novca, kaznena djela terorizma, kaznena djela u materiji nedozvoljenog posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari počinjena u sastavu organizirane skupine, kaznena djela protuzakonitog prebacivanja, prijevoza ili boravka stranaca na francuskom teritoriju počinjena u sastavu organizirane skupine, kaznena djela pranja novca ili prikrivanja koristi, prihoda i stvari pribavljenih nekim od navedenih kaznenih djela, kazneno djelo zločinačkog udruživanja radi počinjenja navedenih kaznenih djela, te kazneno djelo neopravdanja sredstava sukladnih načinu života, ukoliko je povezano s nekim od navedenih kaznenih djela.

³² Vidjeti RUBI-CAVAGNA, E., *supra* bilj. 30, str. 33.

³³ Opširnije o generalnoj klauzuli iz čl. 706-74 CPP, vidjeti PFÜTZNER, P., *Organisierte Kriminalität im französischen Strafverfahren*, Duncker & Humblot, Berlin, 2008., str. 80. i slj.

odvjetništva, raspolažu različitim mjerama. Ako postoji sumnja da je počinjeno neko od kaznenih djela navedenih u katalogu, uz prethodnu obavijest državnom odvjetniku i uz uvjet da se on ne usprotivi, policija može nadzirati osobe, te isporuku i prijevoz predmeta, dobara ili prihoda stečenih kaznenim djelom, ili namijenjene počinjenju kaznenog djela (čl. 706-80 CPP). Državno odvjetništvo i policija raspolažu i posebnim izvidnim mjerama koje uključuju nadzor osoba i nadzirani prijevoz predmeta, dobara ili prihoda pribavljenih nekim od navedenih djela ili koji su poslužili počinjenju djela, nadzor telekomunikacijskih sredstava i ozvučenje prostorija, uporabu prikrivenih istražitelja, te noćne pretrage. Ipak, S obzirom da je riječ o teškim posezima u temeljna prava okrivljenika i trećih osoba, posebne izvidne mjere na zahtjev državnog odvjetništva nalaže sud, no ne uvijek isključivo istražni sudac.³⁴ Pri tome i samo državno odvjetništvo ima značajne ovlasti. Primjerice zadržavanje okrivljenika u slučajevima najtežih kaznenih djela organiziranog kriminala može trajati do četiri dana, od toga prvih 48 sati pod nadzorom državnog odvjetništva, a moguće je produženje za daljnjih 48 sati na temelju obrazloženog sudbenog naloga, pod uvjetom da je produljenje potrebno radi provođenja izvida ili istrage.³⁵ Valja istaknuti da je riječ o delikatnoj fazi predistražnog postupka, u kojoj tendencija osiguranja učinkovitosti kaznenog postupka apsolutno preteže nad tendencijom zaštite prava okrivljenika, koji tijekom prethodnih izvida još nema zajamčena prava obrane, primjerice pravo da se brani uz pomoć odvjetnika, pravo uvida u spis predmeta ili sudjelovanja u poduzimanju procesnih radnji.³⁶ Zbog toga se ističe važnost sudbenog nadzora nad djelovanjem državnog odvjetništva i policije upravo u ovoj fazi postupka.

3.2. Jačanje uloge državnog odvjetništva u alternativama kaznenom progonu i klasičnom kaznenom postupku

Osim što je uveo novi, posebni oblik kaznenog postupka za kaznena djela organiziranog kriminala, *Zakon Perben II* je donio značajne novosti i na području alternativa kaznenom progonu, odnosno klasičnom kaznenom postupku, kojima se također nastoji omogućiti ne samo učinkovitije, nego i

³⁴ Primjerice, nadzor nad telekomunikacijskim sredstvima određuje i sudac sloboda i pritvora. Time se zapravo izbjegavaju situacije u kojima se započinjala istraga samo zato da bi bilo moguće izdati nalog za nadzor nad telekomunikacijskim sredstvima. Vidjeti *ibidem.*, str. 210. i slj.

³⁵ Kod kaznenih djela terorizma moguće je trajanje do šest dana. Opširnije vidjeti *ibidem.*, str. 140. i slj.

³⁶ SAINT-PIERRE, *La guide de la défense pénale*, Dalloz, Paris, 2005., str. 27-28.

ekonomičnije postupanje protiv počinitelja određenih kategorija kaznenih djela. Tako su nadograđene dotadašnje zakonske odredbe o kaznenoj nagodbi (*composition pénale*) te je uveden novi institut “dolaska na prethodno priznanje krivnje” (“*comprauion sur reconnaissance préalable de culpabilité*”), odnosno “priznanje krivnje” “*plaider coupable*”. Iako kaznena nagodba predstavlja alternativu kaznenom progonu, a “*plaider coupable*” u biti alternativu klasičnom kaznenom postupku, zajednička im je karakteristika jačanje ovlasti državnog odvjetništva u odnosu na sudbena tijela u fazi prethodnog kaznenog postupka. Time se pojednostavljuje postupak i štede financijska sredstva, pri čemu državno odvjetništvo igra glavnu ulogu u izboru vrste i mjere kazne koja će se izreći okrivljeniku, doduše pod nadzorom sudbenog tijela. I na taj način se postupno mijenja tradicionalno inkvizitorni karakter prethodnog postupka u francuskom pravu, a državno odvjetništvo pomalo preuzimalo ulogu “go-spodara” tijekom te postupovne faze.

3.2.1. Kaznena nagodba (*composition pénale*)

Iako ustanova kaznene nagodbe (čl. 41-2 i 41-3 CPP) u francuskom kaznenom procesnom pravu postoji već desetak godina, *Zakon Perben II* je unio značajne novine: proširio je područje te postrožio režim njezine primjene. Tako je kaznena nagodba moguća s punoljetnim počiniteljima kod svih kaznenih djela kategorije prijestupa (*délits*) za koje se kao glavna može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, kao i za određena kaznena djela iz kategorije prekršaja (*contraventions*). Dakle, isključena su kaznena djela iz kategorije zločina (*crimes*) kao najtežeg oblika kaznenih djela, kao i primjericice tiskovni delikti, politički delikti, delikt ubojstva iz nehaja.³⁷ Posebno je značajno što je *Zakon Perben II* znatno proširio spektar mjera, s pet na trinaest predviđenih mjera, koje mogu biti kaznenopravne ili građanskopravne naravi, a koje državni odvjetnik prije pokretanja kaznenog postupka može predložiti okrivljeniku prilikom iniciranja kaznene nagodbe.³⁸ U svakom slučaju, ako je

³⁷ Vidjeti SAAS, C., De la composition pénale au plaider-coupable: le pouvoir de sanction du procureur, RSC octobre/décembre 2004., str. 832.

³⁸ Riječ je o sljedećim mjerama, od kojih je većina različito vremenski ograničena: uplata novčane kazne u korist državnog proračuna, ustupanje državi predmeta koji je poslužio ili trebao poslužiti počinjenju djela ili je nastao počinjenjem djela, oduzimanje vozila, oduzimanje vozačke dozvole, oduzimanje dozvole za lov, obavljanje rada za opće dobro, obavljanje prakse ili obuka u sanitetskoj, socijalnoj ili profesionalnoj službi ili tijelu, zabrana izdavanja čekova i korištenja kreditnih kartica, zabrana pojavljivanja na mjestima počinjenja djela, zabrana susretanja i stupanja u vezu sa žrtvama kaznenog djela, zabrana susretanja i stupanja u vezu s eventualnim supočiniteljima ili pomagačima, zabrana napuštanja državnog teritorija i predaja putovnice te pohađanje državljanske obuke. Vidjeti BOULOC, B., *supra* bilj. 26, str. 677.

poznata žrtva kaznenog djela, državni odvjetnik uz prijedlog nagodbe mora zatražiti naknadu štete u korist oštećenika.³⁹

Ukoliko počinitelj kaznenog djela pristane na ponuđenu nagodbu, državni odvjetnik treba pred nadležnim sudom zatražiti potvrdu nagodbe, nakon koje kaznena nagodba proizvodi jednake učinke kao i presuda. Ukoliko sud ne potvrdi nagodbu, odnosno ako počinitelj ne pristane na nagodbu ili ne izvršava nagodbom određene mjere, državni odvjetnik može pokrenuti kazneni postupak.

3.2.2. Priznanje krivnje (*plaider coupable*)

Za razliku od kaznene nagodbe, *plaider coupable* nije alternativa kaznenom progonu, nego svojevrsan oblik “ubrzanog” kaznenog postupka koji se temelji na okrivljenikovom priznanju krivnje. Taj se postupak može voditi protiv punoljetnih počinitelja za kaznena djela iz kategorije prijestupa (*délits*) za koja je kao glavna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, s time da su izrijekom izuzeti tiskovni prijestupi, prijestupi ubojstva iz nehaja, politički prijestupi te prijestupi za koje se provodi poseban postupak. I ovdje je dakle zakonodavac isključio primjenu tog oblika postupka u slučajevima kaznenih djela kategorije zločina (*crimes*). Postupak inicira državni odvjetnik na vlastitu inicijativu, ili na inicijativu počinitelja, odnosno njegovog branitelja. Nakon što počinitelj pred državnim odvjetnikom prizna krivnju, u obveznoj nazočnosti branitelja, državni odvjetnik predlaže izvršenje jedne ili više kazni, s time da predložena kazna zatvora ne može biti duža od jedne godine niti od polovice propisane kazne zatvora. Na taj se način počinitelja motivira da pristane na provođenje pojednostavljenog postupka. U slučaju počiniteljevog pristanka, slijedi postupak homologacije pred nadležnim sudom, u kojemu sud može homologirati, odnosno potvrditi predloženu kaznu, odnosno kazne, ili odbiti zahtjev za homologaciju. Homologirana odluka proizvodi učinke osuđujuće presude. Ukoliko počinitelj odbije prijedlog državnog odvjetnika, kao i u slučaju da sud odbije homologaciju, državni odvjetnik može pokrenuti postupak pred nadležnim sudom.⁴⁰

S obzirom na okolnost da u opisanom postupku državno odvjetništvo uistinu preuzima neke izvorno sudbene ovlasti, kao što su izbor vrste i mjere kazne, doduše u zadanim užim okvirima i pod nadzorom suda,⁴¹ Zakon *Per-*

³⁹ Vidjeti SAAS, C., *supra* bilj. 37, str. 829-830.

⁴⁰ Opširnije o postupku *plaider coupable*, napose modalitetima i homologaciji, vidjeti IVIČEVIĆ, E., *Plaider coupable* – nova alternativa klasičnom kaznenom postupku u francuskom pravu, HLJKPP, vol. 12, broj 1/2005, str. 204 – 206.

⁴¹ Moguće je primijetiti da je uloga suda dodatno ograničena time što pred njega dolazi “već zaključena nagodba” u kojoj on nema kreativnu ulogu. Vidjeti BUSSY, F., *L’attraction*

ben II je još prije stupanja na snagu trpio ozbiljne kritike. Tako je i Nacionalna savjetodavna komisija za prava čovjeka upozorila na neke rizike pojednostavljivanja klasičnog kaznenog postupka, posebice kod težih kaznenih djela. Posebno je kritizirana okolnost da su kazne koje dolaze u obzir kvantitativno ograničene na šest mjeseci kazne zatvora, odnosno 50 000 eura novčane kazne, jednako za sva kaznena djela, bez obzira na njihovu težinu.⁴² S obzirom da se primjenom ustanove *plaider coupable* presuda donosi bez provođenja rasprave, kritičari postavljaju i pitanja poštivanja jamstava pravičnog postupka, posebice pretpostavke okrivljenikove nedužnosti i načela kontradiktornosti.⁴³ Riječ je, međutim, o načelnim prigovorima koji se mogu uputiti konsenzualnim oblicima postupanja u kaznenom pravosuđu.

4. NAJNOVIJI POKUŠAJ REFORME TRADICIONALNOG MJEŠOVITOG TIPA KAZNENOG POSTUPKA

4.1. Sažet prikaz prijedloga za zakonodavnu reformu sadržanih u “Izvješću Léger” (“*Rapport Léger*”) iz rujna 2009. godine

Još početkom 2009. godine, francuska je vlada najavila korjenitu reformu kaznenog postupka, koja bi uključila ukidanje institucije istražnog suca i prijenos značajnih istražnih ovlasti na državno odvjetništvo (*ministère public*), s time da bi “sudac istrage” kao nova figura nadzirao odvijanje istrage, no ne bi njome upravljao. U rujnu 2009. godine javnosti je obznanjeno Izvješće Odbora za promišljanje kaznenog pravosuđa (*Rapport du Comité de réflexion sur la justice pénale*), ili kraće Izvješće Léger (*Rapport Léger*).^{44,45} Izvješće sadrži dvanaest obrazloženih prijedloga, od kojih se sedam odnosi na prethodni postupak, a preostalih pet na raspravu kao središnji stadij kaznenog postupka.⁴⁶

exercée par les principes directeurs du procès civil sur la matière pénale, RSC, Janvier/Mars, 2007., str. 51.

⁴² Commission nationale consultative des droits de l’homme, avis su 27 mars 2003. LAZERGES, C., *supra* bilj. 6, str. 654.

⁴³ Vidjeti sažeti prikaz kritika zakonskog uređenja *plaider coupable*, IVIČEVIĆ, E., *supra* bilj. 40, str. 207-208.

⁴⁴ Tekst Izvješća Léger od 1. rujna 2009. dostupan je na internetskoj stranici http://www.justice.gouv.fr/art_pix/1_sg_rapport_leger2_20090901.pdf

⁴⁵ Philippe Léger, predsjednik Odbora, nekadašnji je *avocat général* pred Sudom pravde Europskih zajednica.

⁴⁶ Prethodni postupak:

1. prijedlog: preobrazba istražnog suca u suca izvida i sloboda (*juge de l’enquête et des libertés*) kojemu su povjerene isključivo sudbene funkcije;

Među ključnim promjenama koje preporučuje Izvješće *Léger* moguće je istaknuti ukidanje do nedavno neprikosnovene institucije istražnog suca (*juge d'instruction*), odnosno njegova transformacija u suca izvida i sloboda (*juge de l'enquête et des libertés*). Potonji ne bi bio nositelj istraživačke djelatnosti tijekom prethodnog postupka, već bi imao isključivo sudbenu nadležnost: odlučivao bi o najtežim mjerama procesne prisile kojima se ograničavaju osobne slobode, te nadzirao zakonitost provođenja istraživanja. Izvješće *Léger* preporučuje da se državnom odvjetništvu dodijele uloge i gospodara izvida i tužitelja, što znači da bi ono bilo nositelj kumuliranih ovlasti istraživanja i utvrđivanja činjenica te kaznenog progona.⁴⁷ Izvješće *Léger* nadalje preporučuje jačanje akuzatornih elemenata, odnosno razvoj kontradiktornosti kroz različita prava koja bi tijekom čitavog kaznenog postupka, a posebice u njegovoj prethodnoj fazi, trebala biti zajamčena okrivljeniku, ali i žrtvi kaznenog djela. Na liniji jačanja akuzatornih elemenata postupka jest i ukidanje tajnosti istrage,⁴⁸ s obzirom da se ionako u praksi tajnost istrage često ne poštuje. Ipak, valja napomenuti da Izvješće *Léger* sadrži prijedlog da se propiše tajnost izvida, no ujedno se predlaže i depenaliziranje povrede te tajnosti čime se navedena odredba o tajnosti relativizira.⁴⁹

2. prijedlog : pojednostavljenje prethodnog postupka ustrojavanjem jedinstvenog okvira izvida;
3. prijedlog: ustrojavanje suca izvida i sloboda koji bi raspolagao značajnim ovlastima (primjerice da odlučuje o prisilnim mjerama kojima se ograničuje osobna sloboda);
4. prijedlog: jamstva i jačanje prava osumnjičenika i žrtve tijekom izvida;
5. prijedlog: jačanje poštivanja osobnih prava i osobnih sloboda tijekom prethodnog postupka;
6. prijedlog: pojednostavljenje i ujednačavanje prethodnog postupka (primjerice ujednačavanje različitih režima pritvora i zamjena istražne komore komorom izvida i sloboda koja bi postupala prema pojednostavljenim procesnim pravilima);
7. prijedlog: ukidanje tajnosti izvida i zadržavanje dužnosti čuvanja profesionalne tajne.
Rasprava:
8. prijedlog: predsjednik arbitar sudske rasprave;
9. prijedlog: razvoj prisjedničkog sudovanja u kaznenom postupku za prijestupe (*délits*);
10. prijedlog: jačanje prava oštećenika u stadiju rasprave;
11. prijedlog: modernizacija suda asiza (*la cour d'assises*) i unapređenje procesnih jamstava u kaznenom postupku povodom zločina (*crimes*) kao najtežih oblika kaznenih djela (primjerice poštivanje načela kontradiktornosti u postupku pred sudom asiza);
12. prijedlog : ujednačavanje rokova.

⁴⁷ Vidjeti SCHNEIDER, E., *supra* bilj. 5, str. 51.

⁴⁸ Tajnost istrage izrijekom je propisana u čl. 11. važećeg CPP, a sadrži tri aspekta. Prvi aspekt jest tajnost u odnosu na stranke, no prvenstveno u odnosu na okrivljenika. Drugi aspekt jest tajnost u odnosu na građane i ostale sudionike postupka, primjerice svjedoke. Konačno, treći aspekt jest tajnost istrage s obzirom na zabranu razotkrivanja, objavljivanja ili odavanja trećoj osobi različitih elemenata postupka, s time da zabrana obvezuje sve sudionike postupka. *Ibidem.*, str. 53.

⁴⁹ *Ibidem.*, str. 52 – 53.

4.2. Osvrt na Nacrt prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku – ukidanje institucije istražnog suca i jačanje uloge državnog odvjetništva (uz kumulaciju procesnih funkcija)

Nacrt prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku objavljen je u ožujku 2010. godine,⁵⁰ a kritičari su ga spremno dočekali budući da su imali prilike detaljno raspraviti ključne odrednice reforme predstavljene u Izvešću Léger. Nacrt prijedloga sadržajno je podijeljen u 9 knjiga, kojima prethodi uvodna knjiga posvećena temeljnim načelima kaznenog postupka.

S obzirom da je zakonodavna reforma u najvećoj mjeri trebala obuhvatiti neka suštinska pitanja prethodnog postupka, očekivano je najviše polemika izazvao prijedlog ukidanja istražnog suca kao neovisnog magistrata, odnosno preuzimanje njegovih istražnih ovlasti od strane državnog odvjetništva. Prema važećem Zakoniku o kaznenom postupku, istragu vode “istražne jurisdikcije” (*juridictions d’instruction*), odnosno istražni sudac (*juge d’instruction*) i istražna komora (*chambre de l’instruction*), dakle sudbena tijela koje saziva državni odvjetnik ili oštećenik.⁵¹ Nacrt prijedloga predviđa fuzioniranje policijskih izvida i istrage u jedinstveno regulirane “kaznene pravosudne izvode” (*enquête judiciaire pénale*) koje bi provodilo državno odvjetništvo pod nadzorom novoustrojenih sudbenih tijela, a s ciljem istraživanja i utvrđivanja kaznenih djela, prikupljanja dokaza i identifikacije počinitelja (čl. 311-1, st. 1., 2. i 4. Nacrta prijedloga).⁵² Premda je provođenje kaznenih sudbenih izvida povjerenom državnom odvjetništvu, značajnu ulogu u njihovom provođenju zasigurno će imati službenici pravosudne policije (u smislu čl. 311-15 Nacrta prijedloga) koji će postupati pod nalogom i kontrolom državnog odvjetništva. Osim toga, slično kao što to čini prema važećem zakonu u posebnom postupku za kaznena djela organiziranog kriminala, državni bi odvjetnik nadzirao i izvršavanje zadržavanja (*garde à vue*), kojeg policija može odrediti samostalno ili na nalog državnog odvjetnika, s time da državni odvjetnik uvijek mora biti obaviješten o određivanju te mjere, a može je i produljiti za 24 sata. Ipak, pritvorenik bi morao biti izveden pred suca u roku 48 sati od oduzimanja slobode.⁵³

Novoustrojena sudbena tijela (čl. 211-1 do čl. 211-20 Nacrta prijedloga), koja bi trebala donekle zamijeniti istražnog suca u obavljanju nekih njegovih ovlasti, jesu sudac izvida i sloboda (*le juge de l’enquête et des libertés*)

⁵⁰ Tekst Nacrta prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku od 1. ožujka 2010. dostupan je na internetskoj stranici http://www.justice.gouv.fr/art_pix/avant_projet_cpp20100304.pdf

⁵¹ Istraga je u pravilu obvezna za zločine (*crimes*), a fakultativna za prijestupe (*délits*). Iznimno se može provesti i za određene prekršaje (*contraventions de 5ème classe*) (čl. 79. CPP).

⁵² MALABAT, V., L’avant projet du futur Code de procédure pénale : refonte, simplification ou confusion des phases de la procédure pénale ?, *Actualité Juridique Pénal*, avril 2010., str. 163.

⁵³ Čl. 112-5 Nacrta prijedloga. *Ibidem.*, str. 164.

i sudište izvida i sloboda (*le tribunal de l'enquête et des libertés*) u prvom stupnju, te komora izvida i sloboda na čelu s predsjednikom (*la chambre de l'enquête et des libertés*) koja bi trebala preuzeti ovlasti koje prema važećem zakonu pripadaju istražnoj komori i njenom predsjedniku. Sudac izvida i sloboda bio bi dužan, s jedne strane, osigurati kontradiktornost, pravičnost i nepristranost postupka, te nadzirati provodi li se objektivno istraživanje, u korist optužbe i obrane, a s druge strane, bio bi dužan osigurati poštivanje osobnih sloboda (čl. 211-3 Nacrta prijedloga).⁵⁴

Međutim, osim što bi trebalo od istražnog suca preuzeti istražne ovlasti, državno bi odvjetništvo trebalo odlučivati o ishodu izvida, a dodamo li tome i spomenutu činjenicu da ima ovlasti donositi odluke te nadzirati oduzimanje slobode tijekom prethodnog postupka (*garde à vue*), do izražaja dolazi problem kumulacije funkcije tužitelja, istražitelja i suca u rukama državnog odvjetništva koje je stranka u postupku. Upravo je navedena kumulacija funkcija u središtu kritika upućenih prijedlogu novog zakona, a posebice ovlast državnog odvjetništva da donosi odluke o primjeni mjera oduzimanja osobe slobode, iako nije sudbeno tijelo.⁵⁵

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

U ovome su radu sažeto prikazani suvremeni trendovi reforme francuskog kaznenog postupka, zaključno s Nacrtom prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku iz 2010. godine. Moguće je zaključiti da još od stupanja na snagu Zakona *Perben II* iz 2004. godine jača procesna uloga državnog odvjetništva. Tim su zakonom ojačane ovlasti i općenito uloga državnog odvjetništva u predistražnoj fazi tada uvedenog novog posebnog postupka za kaznena djela organiziranog kriminala, čime se nastojao osigurati učinkovitiji kazneni postupak i uspješnije sankcioniranje najtežih kaznenih djela, a taj se trend nastavlja i u Nacrtu prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku iz 2010. Istovremeno je Zakon *Perben II* proširenjem postojeće kaznene nagodbe i uvođenjem nove alternative klasičnom kaznenom postupku, u kojima svojim ovlastima također dominira državno odvjetništvo, nastojao pojednostaviti kazneni postupak u slučajevima kaznenih djela koja ne spadaju u skupinu najtežih djela, te na taj način kazneni postupak učiniti ne samo učinkovitijim, nego i ekonomičnijim.

I najnoviji pokušaj temeljite zakonodavne reforme motiviran je nastojanjem za učinkovitijim kaznenim postupkom te se u tu svrhu u rukama državnog odvjetništva predviđa kumulacija stranačkih, istražnih, a u pretho-

⁵⁴ *Ibidem.*, str. 165.

⁵⁵ *Ibidem.*, str. 166-167.

dnom postupku i određenih represivnih (tradicionalno sudbenih) ovlasti. Međutim, kumulaciji funkcija i izrazitom jačanju procesne uloge državnog odvjetništva moguće je uputiti značajne kritike. Posebno se ističe činjenica da je državno odvjetništvo hijerarhijski podređeno izvršnoj vlasti i pod njezinim je nadzorom te kao takvo ne može biti neovisno.⁵⁶ U krajnjoj liniji, državno odvjetništvo kao stranka u kaznenom postupku, čija je osnovna zadaća poduzimanje i podržavanje kaznenog progona, po prirodi stvari ne može biti nepristrano. Stoga nije iznenađujuće što su magistrati Kasacionog suda (*Cour de cassation*), na općoj sjednici, o cjelini Nacrta prijedloga novog zakonika o kaznenom postupku zauzeli nepovoljan stav jer se njime “ne jamči u dovoljnoj mjeri institucionalna ravnoteža i prakticiranje prava obrane i prava žrtava”, te da “ostvarivanje prava okrivljenika i žrtava ne smije ni u kojem slučaju biti rezultat ocjene oportuniteta od strane državnog odvjetnika”.^{57,58}

Naposljetku, javna rasprava i polemike koje je izazvao Nacrt prijedloga novog Zakonika o kaznenom postupku, rezultirali su odgodom zakonodavne reforme te se predviđa da će francuski parlament o novom zakonu glasovati tek 2012. godine.

Summary

THE BASIC CHARACTERISTICS OF THE REFORMS OF CONTEMPORARY FRENCH CRIMINAL PROCEDURE FROM THE ASPECTS OF STRENGTHENING THE PROCEDURAL ROLE OF THE STATE ATTORNEY, WITH SPECIAL REGARD TO THE NEW DRAFT CRIMINAL PROCEDURE ACT

Following introductory remarks, the paper presents a review of the most important legislative reforms of the French Criminal Procedure Act of 1958. The author particularly analyses the reform carried out through the *Perben II* Act of 2004, which introduced a special procedure for offences of organised crime, and reinforced the powers of the State Attorney in procedures that are an alternative to criminal proceedings or classical criminal procedure. The paper finally reviews the most recent attempt to reform the traditional French criminal procedure – propositions presented in the *Léger* Report and the Draft Criminal Procedure Act of 2010, which aim to abolish the institution of investigating judge and to reinforce the procedural role of the State Attorney. In her concluding remarks, the author points out the problem of accumulating different functions in State Attorneys and the problem of institutional imbalance that would be provoked by some solutions contained in the French Draft Criminal Procedure Act.

⁵⁶ Pri tome se ističe okolnost da državne odvjetnike imenuje Predsjednik Republike na prijedlog Čuvara državnog pečata (vidjeti *supra* bilj. 1.).

⁵⁷ Citirano prema članku autora Pascale Robert-Diarda “La Cour de cassation s’oppose à la réforme de la procédure pénale”, objavljenome u dnevnom listu *Le Monde*, 16. travnja 2010. <http://www.lemonde.fr>

⁵⁸ Vidjeti i članak autora Samuela Laurenta “Procédure pénale : histoire d’une réforme avortée”, objavljenom u dnevnom listu *Le Monde*, 14. svibnja 2010. <http://www.lemonde.fr>